

Edward Towpik

Twarze Instytutu

Centrum Onkologii, Warszawa 2009, stron 91, ilustr.,
ISBN 978-83-8868-169-1

Twarze Instytutu — dawni pracownicy Instytutu Radowego, Instytutu Onkologii i Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie 1932–2009 to celna myśl i świetny jej efekt — uczczenie zasłużonych pracowników tej wiodącej polskiej placówki onkologicznej. Album otwierają teksty „Słowa wstępnego” dyrektora instytutu — prof. Macieja Krzakowskiego i autora albumu — prof. Edwarda Towpika o losach i rozwoju instytutu. Następują portretowe fotografie i związane dane o pracownikach instytutu, wśród których znaleźli się wybitni twórcy lub współtwórcy onkologicznych specjalności: histokliniki, radiodiagnostyki, radio- i chemioterapii, chirurgii i ginekologii onkologicznej, jak również eksperymentatorzy, epidemiolodzy, fizycy medyczni i medycy nuklearni. Nie można zapomnieć o tym, że twórczej działalności naukowej towarzyszyła owocna działalność lecznicza, dydaktyczna, organizacyjna (towarzystwa specjalistyczne) i wydawnicza. Album zamieszcza również informacje o najważniejszych konsulentach instytutu. Niestety nie udało się uzyskać fotogramów i danych personalnych niektórych osób wobec zniszczeń archiwum w czasie

Powstania Warszawskiego i powojennej polityki władz. Fotografie i informacje osobowe są uporządkowane według chronologii zatrudnienia.

Pierwsze zdjęcia przedstawiają Marię Skłodowską-Curie i jej siostrę Bronisławę Skłodowską-Dłuską. Poczci 16 zatrudnionych w instytucie przed wojną otwierają: organizator i pierwszy dyrektor instytutu — prof. Franciszek Łukaszczyk, jego następca prof. Józef Latkowski i trzeci zatrudniony lekarz — dr Halina Norblin. Tu został wymieniony również ojciec autora albumu. W czasie okupacji doszło 11 osób, a reszta (52 fotografie) dotyczy osób zatrudnionych już po ostatniej wojnie. Album zamyka „Posłowie” autora.

Bardzo dobra reprodukcja czarno-białych zdjęć, kredowobiały papier, właściwa dyspozycja i wyraźna czcionka ułatwiają poznanie cennej treści. Okładka jest kilkubarwna, kartonowa, lakierowana z napisami i zdjęciami. Druk umożliwiła pomoc Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Polskiego Towarzystwa Onkologicznego.

Album winien posłużyć za wzór wszystkim instytucjom, które mogą i zechcą uczcić swych zasłużonych dla polskiej medycyny pracowników. Księga wzbogaca również bibliografię historyczno-medyczną polskiej medycyny, szczególnie onkologii.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

Gabriel Weston

Cięcie. Opowieść o chirurgii

Znak, Kraków 2010, stron 183, ISBN 978-83-240-1381-4

Autorką książki jest brytyjska chirurg, członek Royal College of Surgeons. Oryginał angielski ukazał się w 2009 r., na uznanie zasługuje doskonałe polskie tłumaczenie książki, dokonane przez Magdalenę Kaczmarczyk.

W swej szczerzej relacji autorka korzystała z własnych spostrzeżeń osób i wydarzeń. Na początku pisze o pozytywach i negatywach szybkiego wykonywania operacji. W drugim rozdziale opowiada o żenujących dla lekarzy sytuacjach przy zabiegach na męskich genitaliach i o zalotach ze strony męskich pacjentów. Trzeci rozdział oddaje złożone wrażenia autorki z sal sekcyjnych i szpitalnych, czwarty podkreśla znaczenie słownego porozumienia się z chorym i wysłuchania jego życzeń. Dalsze rozdziały to opisy: dramatycznego pęknięcia tętniaka aorty, nieudanej resuscytacji i skutecznego udrożnienia krtani, wypadniętych hemoroidów i udanej reanimacji. Rozdział pt. „Nagłe wypadki” to relacja ze szpitalnej izby przyjęć. Następny dotyczy złożonej operacji raka języka z usunięciem węzłów szyi i uzupełnieniem ubytku własnymi tkankami pacjentki. „Pomoc” — omawia

problemy komunikowania się z chorymi i między lekarzami z opisami antromastoidektomii i skomplikowanej tonsillektomii. Rozdział „Dzieci” zawiera opisy złamania kości uda u dziewczynki i guza mózgu u chłopca. W rozdziale „Specjalizacja” mowa o trudnościach ustalania przyczyn zawrotów głowy i o postępowaniu u osób chcących zmiany płci. Wreszcie ostatni rozdział szkicuje atmosferę szpitalnego pokoju autorki i opisuje dziecko z laryngomalacją.

Strona edytorska bardzo korzystna, kilkubarwna, lakierowana okładka z reprodukcją trzech często używanych chirurgicznych narzędzi.

Przytoczona w książce ciekawa kazuistyka i wybrane opisy zdarzeń służą autorce do rozmyślań i dyskusji blasków i cieni medycyny, zwłaszcza chirurgii. Książka rzuca wiele światła na codzienne i zawodowe życie lekarza. Również na sytuację kobiety w przeważnie męskim świecie chirurgów.

Książkę winni poznać nie tylko lekarze, lecz również przedstawiciele innych zawodów, którym powierzono zdrowie człowieka i społeczeństwa, a także aktualni i przyszli pacjenci.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

Maria Siemionow

Twarzą w twarz. Moja droga do pierwszego pełnego przeszczepu twarzy

Znak, Kraków 2010, stron 196, ilustr. 19,
ISBN 978-83-240-1404-0

Zabiegi rekonstrukcji elementów twarzy są znane jeszcze ze starożytności. W 2005 r. dokonano we Francji przeszczepu obu warg i części skóry twarzy u kobiety pogryzionej przez psa. Pierwszego pełnego(!) przeszczepu twarzy dokonano w r. 2008. Jest to wielkie osiągnięcie medycyny, a ze względu na wiodący w nim udział prof. Marii Siemionow — również wielki sukces polskiej medycyny. Wieść o nim obiegła cały świat. Znalazła też szerokie echo i w naszym kraju („Gazeta Wyborcza”, „Gazeta Lekarska”, „Pani” i in.). Przyczyniło się to również do wydania przez znaną krakowską oficynę polskiego tłumaczenia angielskiej książki M. Siemionow sprzed roku w znakomitym przekładzie Bożeny Markiewicz. Książka świetnie przedstawia żmudną drogę przygotowań medycznych i etycznych do operacji, pomija fachowe szczegóły jej przebiegu.

Wstęp ukazuje wpływ zniekształceń twarzy jako lustra naszego „ja”, wspomina o problemach i trudno-

ściach ich naprawy. Pierwszy z 11 rozdziałów informuje o dzieciństwie i szkołach autorki, o historii przeszczepów, o przeszczepianiu różnych narządów i problemach ich odrzucania. Rozdział 2. to wspomnienia trudności poznania anatomii, opis twarzy i jej unaczynienia. Następny rozdział opisuje przeżycia z podróży i staży szpitalnych za granicą. Rozdział 4. to wspomnienia o pracy tłumaczki, małżeństwie (z przyszłym neurodiagnostą mózgu, prof. Włodzimierzem Siemionowem), o badaniach choroby wibracyjnej, sytuacji kobiet w medycynie, o wysiłku fizycznym ortopedy, roli pracy zespołowej, relacjach między młodszymi i starszymi lekarzami, no i o narodzinach syna (Krzysztofa — przyszłego ortopedy). W rozdziale 5. mowa o reimplantacji uciętej ręki (w czasie stażu w Helsinkach) i planach podjęcia specjalizacji chirurgii ręki, dalej o alloprzeszczepach ręki i pierwszym częściowym przeszczepie twarzy. Rozdział 6. opisuje cierniową drogę doktoratu (w czasie stanu wojennego!) oraz liczne doświadczenia mikrochirurgicznego zespawania najmniejszych naczyń. Poruszono tu też problemy częściowej czy pełnej rekonstrukcji twarzy. Rozdział 7. to opis pracy w szpitalu w Louisville (USA): problemy adaptacji, warunki pracy, sylwetki operatorów, trudne transplatacje, zagadnienia rewaskularyzacji implantów.

Następny wykład w przystępny sposób przedstawia dzieje odkryć oraz skład i czynności układu immunologicznego i krwiotwórczego wraz z ich rolą w reakcji na przeszczep i metodami jej hamowania (w tym własne badania autorki). Rozdział 9. omawia bardzo złożone problemy etyczne transplantacji, rolę bioetycznych instytucji i kodeksów oraz informowania mediów.

W rozdziale 10. rozważa się wpływ uszkodzeń twarzy na psychikę i komunikację werbalną, na reakcje środowiska i na konieczność ustalania klinicznych i psychologicznych kryteriów doboru kandydatów do zabiegu. Ostatni rozdział podaje opis toku przeszczepiania, wyboru biorcy i dawcy, organizacji operacyjnych zespołów i sal. Wreszcie epilog przywołuje doznania autorki z pamiętnego dnia grudnia 2008 r., w którym dokonano u chorej Connie Culp (80% zniszczeń twarzy i po 23 operacjach odtwórczych) trwającego 24 godziny, pierwszego amerykańskiego przeszczepu całej twarzy z pełnym skutkiem. W końcowym „Dodatku” są wyliczone poszczególne etapy przeszczepu twarzy z wyjaśniającymi je rysunkami. Informacja spoza książki: koszt operacji sięga miliona, a z postępowaniem przed- i pooperacyjnym do 1,5 miliona dolarów.

Kilka danych o M. Siemionow: doktorat Poznań (1985), habilitacja Louisville (1992), profesor nadzwyczajny (2004), profesor chirurgii USA (2005), profesor zwyczajny Poznań (2007). Jest autorką wielu publikacji, szkoli licznych specjalistów i chirurgów ogólnych w mikrochirurgii. Blisko współpracuje z Uniwersytetem Medycznym w Poznaniu, na którym również wykłada. Nadal pracuje nad otrzymaniem odczulającego białka i chimer komórek szpiku biorcy i dawcy dla złagodzenia i skrócenia reakcji poprzyszczepiennej. Wśród wielu wyróżnień wspomnieć należy o Medalu Gloria Medicinae Polskiego Towarzystwa Lekarskiego oraz o naukowych nagrodach za wyniki badań i publikacje.

Znana krakowska oficyna zapewniła książce bardzo korzystną stronę edytorską oraz wielobarwną kartonową okładkę, czarno-białe fotografie ze zbioru autorki, czytelną dyspozycję i druk.

Książkę należy polecić wszystkim ze środowiska medycznego, zwłaszcza chirurgom i transplantologom, historykom medycyny, a także zainteresowanym laikom.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

Kronika izb lekarskich w Polsce w latach 1945–2005

Naczelna Izba Lekarska, Warszawa 2005, stron 494, ilustr., ISBN 83-915636-2-6

Kronika izb lekarskich w Polsce.

Kontynuacja 2005–2009

Naczelna Izba Lekarska, Warszawa 2010, stron 191, ilustr., ISBN 978-83-915636-8-7

Oba tematycznie związane dzieła opracował i skomentował Zygmunt Wiśniewski, historyk-archiwista i publicysta, wieloletni współpracownik samorządu lekarskiego, autor cennych dzieł ze współczesnych dziejów polskiej służby zdrowia. Omawiane książki przedstawiają skomplikowane losy polskich izb lekarskich w ciągu ostatnich 65 lat tak ważnych dla naszego kraju, jego medycyny i służby zdrowia.

Pierwszy rozdział dotyczy lat 1944–1950. Podaje najważniejsze fakty, wydarzenia, akty prawne i inne dotyczące zawodu lekarza, jego spraw bytowych i ekonomicznych, wymyki z prasy, a także wymienia powojenne okręgowe izby lekarskie i izby lekarsko-dentystyczne. Rozdział drugi traktuje o latach 1950–1989 (bez samorządu lekarskiego), informuje o losach służby zdrowia, aptek, roli Związku Zawodowego, towarzystw lekarskich

i walce o normalizację sytuacji służby zdrowia i jej samorządu. Od roku 1989 odradzają się izby lekarskie. Kolejne rozdziały przedstawiają najważniejsze wydarzenia kolejnych czterech kadencji izb lekarskich oraz informację o krajowych sześcioletnich zjazdach lekarskich. Nie sposób omówić tu licznych określanych dokładnymi datami faktów, wypowiedzi, opinii, apeli, tekstów prasowych itd. dotyczących m.in. izb lekarskich i zjazdów krajowych. Książkę zamykają informacje o władzach samorządu lekarskiego w latach 1989–2005, o ośmiu zjazdach krajowych lekarzy, czterech kadencjach Naczelnej Izby Lekarskiej i poszczególnych izb. Czarno-białe ilustracje, głównie znanych działaczy samorządu, w sumie ponad 90, są rozmieszczone w książce w pięciu grupach.

Druga książka pieczęluje omawia różnorodne wydarzenia dotyczące medycyny, służby zdrowia, samorządu lekarskiego i zjazdów krajowych w latach 2005–2009. Dalszy rozdział „Pro memoria” przypomina postacie i działalność wybitnych lekarskich samorządowców: Jerzego Moskwy, Zbigniewa Żaka, Andrzeja Fortuny i Zbigniewa Religi. Książkę zamykają informacje o zjazdach krajowych i składach personalnych władz Naczelnej Izby Lekarskiej i poszczególnych izb. Tekstowi towarzyszy 14 rycin.

Całość treści obu książek stanowi świetną i wielostronną dokumentację najrozmaitszych danych o polskiej medycynie, służbie zdrowia i samorządzie lekarskim powojennych lat. Jest to zasługą z jednej strony autora opracowań i komentatora, Zygmunta Wiśniewskiego, z drugiej zaś strony — wydawcy — Naczelnej Izby Lekarskiej.

Strona edytorska bardzo korzystna: biały kredowy papier, czytelna dyspozycja i czcionka, dobra reproduk-

cja ilustracji, kilkukolorowa kartonowa, lakierowana, estetyczna okładka.

Z książkami winni się zapoznać wszyscy zainteresowani powojennymi losami polskiej medycyny, służby zdrowia, samorządu lekarskiego i samych lekarzy. Książkę należy polecić również historykom i dziennikarzom z dziedzin społecznych i medycznych.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

X Biesiada Literacka

Unia Polskich Pisarzy Lekarzy, Łódź 2010, stron 43, ilustr., ISBN 83-85-887-37-7

Jest to już 35. publikacja literackich utworów polskich pisarzy lekarzy (ze spotkania 5 marca 2010 w Łodzi). Barbara Szeffer-Marcinkowska, zasłużona organizatorka dotychczasowych biesiad, jest autorką wstępu i omówienia ostatniej biesiady. Obiektywną, pozytywną ocenę napisał krytyk literacki dr Henryk Pustkowski. Właściwą zawartość książeczki stanowi 67 utworów, prawie wyłącznie wierszy, 15 autorów oraz wspomnienie prof. Zbigniewa Domosławskiego o wybitnym humaniście i okuliście — prof. Witoldzie Kapuścińskim. Tematyka utworów jest różnorodna, w dużej mierze uzasadniona

własnymi doznaniem, doświadczeniami życiowymi, nastrojami i rozważaniami autorów, niejednokrotnie o charakterze transcendentalnym. Wśród 21 barwnych zdjęć, autorstwa Mirosława Marcinkowskiego, przeważają fotografie autorów wierszy. Bardzo korzystna jest strona edytorska zeszytu i estetyczna, dwubarwna, kartonowa okładka. Publikacja ukazała się dzięki finansowej pomocy Naczelnej Rady Lekarskiej oraz Okręgowej Izby Lekarskiej w Łodzi.

Przedstawiany zbiór utworów przypomina o ciekawych związkach medycyny ze sztukami pięknymi i o zainteresowaniu nimi lekarzy różnych specjalności.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

Zeszyty Naukowe Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego Kalisz 2010, t. 15, stron 108, ilustr., ISSN 0867-3810

Redaktor naczelny, honorowy prezes Towarzystwa, dr Zbigniew Kledecki, składa we wstępie podziękowania konsultantom Zeszytów i przedstawia treść obecnego rocznika. Ukazał się on dzięki pomocy finansowej Miasta Kalisza ze środków Wydziału Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki.

Prace kliniczne to streszczenia dwu rozpraw doktorskich: o współzależności występowania miażdżycy tętnic szyjnych, wieńcowych i udowych (J. Michałowska) i o beta-kateninie w prognostyce raka prostaty (A. Nowicki). Profilaktyka, wczesne rozpoznanie i leczenie rozwojowej dysplazji stawów biodrowych u noworodków i niemowląt w Kaliszu w latach 1996–2009 to temat artykułu M. Kurpika, a powstawanie przerzutów w przebiegu nowotworów głowy i szyi — J. Manasterskiego. P. Suda zamieścił dwie prace o zapaleniu pęcherzowym i złuszczaćającym skóry w związku z zakażeniem gronkowco-

wym oraz o ocenie pandemicznej grypy A/H1N1 przez lekarza-praktyka. Grypa ta jest też tematem artykułu P. Kisielińskiego.

Dział „Historia medycyny” zawiera trzy prace: o zagadnieniach medycznych w *Bibliografii historii Kalisza* (B. Celer), o tematyce medycznej w pismach Adama Chodyńskiego, historyka kaliskiego XIX w. (K. Kubiak) i o medalu IV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu w 1884 r. (Z. Kledecki).

„Varia”: J. Tylus opisuje trudy uzyskania przezeń doktoratu, Z. Kledecki — działalność fałszywej lekarki, J. Jeżowski — św. Łukasza, patrona lekarzy, D. Krausharowa — pobyt w Starym Mieście Jeruzolimy, A. Działkowiak — poznańską gwarą zakupy na krakowskim bazarze, M. Zaleski — swe zainteresowania sportowe, J. Głazewski — walkę o legalizację akupunktury w Polsce, a J. Zabielski przedstawia nowe władze i nową siedzibę Towarzystwa.

Następują dwie recenzje pióra J. Tylusa książek: R. Drewsa *Humanizm i chirurgia w medycynie* i R. Meis-

snera *Heliodor Święcicki*. Wspomnienia pośmiertne dotyczą pięciu zasłużonych lekarzy. Rocznik zamykają: Kronika Towarzystwa za r. 2009 oraz aktualny spis władz i członków.

Jak poprzednie, tak i obecny rocznik, cechuje wysoki poziom merytoryczny i edytorski (papier, reprodukcja ilustracji — w tym 12 barwnych, estetyka okładki).

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW

Acta Medica Premisliensia

Przemysł 2009, t. XXXII, ilustr., stron 222,
ISSN 1427-7514

Obecny rocznik otwierają prace kliniczne: pięć chirurgicznych (cztery — A. Jonecki i wsp., jedna — L. Portasa i wsp.) i dwie kardiologiczne (M. Futymy i wsp.). Jak poprzednio, tak i w tym tomie przeważają prace z historii medycyny i farmacji: A. Jonecki — o działalności naukowej Karpackiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (2001–2009), F.A. Sticha — o śląskim lekarzu J. A. Rogerze (po polsku i niemiecku), J. Swiebody o najstarszej aptece w Rzeszowie (1951–1991) i o medycynie na usługach twierdzy Przemysł. Stanisław Sobocki przedstawia sylwetki 10 lekarzy jarosławskich przełomu XIX i XX w. oraz Szpital Wojskowy w Jarosławiu, a Władysław Sobocki omawia dzieje chirurgii w tym mieście. Tematykę pięciu artykułów Bożeny i Ryszarda Wiśniewskich stanowią: ikonografia niektórych polskich aptek zakonnych, lazaret i apteka na dawnej pocztówce, apteka w Berdyczowie, apteki Tarnopola na dawnej pocztówce oraz muzeum aptekarstwa w Pradze.

Wśród czterech biogramów znajdują się dwie prace Z. Andrzejewskiego o drze Stefanie Koczurze i prof.

Maksymilianie Rosem, S. Sobockiego o Zofii Schlenkierównie i H. Gaertnera o Renie Schweitzer-Miller.

Następują streszczenia i recenzje, głównie pióra H. Gaertnera z artykułem jego i S. Zwolskiego *Wkład Napoleona Cybulskiego do badań nad żywieniem się ludu wiejskiego w Galicji*. Jedną z recenzji napisał J. Tylus z Kalisza.

„Kronika” zawiera korespondencję z różnych lat, m.in. od profesorów Adama Grucy, Tadeusza Brzezińskiego, Józefa Hornowskiego i minister Ewy Kopacz oraz listy redaktora naczelnego do tych osób. W tej części znajdują się też informacje o nadaniu doc. S. Sobockiemu z racji jego rocznic i zasług w 2009 r.: Medalu na rzecz Akademii Medycznej w Lublinie, Medalu jubileuszowego Towarzystwa Absolwentów i Przyjaciół AM w Lublinie oraz Złotej Odznaki za zasługi dla Miasta Jarosławia z odpowiednimi dyplomami.

Na rewersie frontowej okładki są wymienieni grupowi i indywidualni sponsorzy. Na końcu widnieje zapowiedź wydania suplementu na jubileusz 100-lecia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu. Docent Sobocki założył w nim Sekcję medyczną i pismo „Acta Medica Premisliensia”, którego jest długotrwałym redaktorem naczelnym.

HENRYK GAERTNER — KRAKÓW